21.5. Süsteemi liidestamine ADS-iga

ADS-iga liidestumise juhendi esimene versioon valmis aastal 2013 (vt lisaks peatükki: **"21.6. ADS-iga liidestumise juhend"**).

Juhend ise on kättesaadav lingilt: **ADS-iga liidestumise juhend avaneb uues vahekaardis**. Juhend on tõlgitud ka **inglise keelde avaneb uues vahekaardis**.

Lähtudes ruumiandmete seadusest **§ 59 lg 1 ja 2 avaneb uues vahekaardis**, on aadressiandmete süsteemi kasutamine kohustuslik koha-aadresside määramisel ja muutmisel ning teabevaldajatele koha-aadressidega seotud aadressiandmete töötlemisel. Vastavalt **ADS-i määruse avaneb uues vahekaardis** § 4-le peab andmekogu aadressiandmete süsteemi kasutamiseks liidestuma ADS-i infosüsteemiga. Liidestama peab kõik andmekogud, kus tekivad isikute, esemete ja sündmuste vahel seosed koha-aadressidega (sh salvestatakse näiteks isikute, ettevõtete, hoonete või maaüksuste aadresse).

Liidestumise kohustust ei ole, kui andmekogus olevad aadressiandmed on ainult asutusesiseseks kasutamiseks ning ühtegi aadressikirjet süsteemist ei väljastata. Omaette küsimus on, kas sellisel juhul on koha-aadressi salvestamine andmekogusse vajalik - ehk piisab e-posti, IP aadressi vmt salvestamisest.

ADS-iga liidestumine on soovitatav ka erasektori poolt peetavatele andmekogudele (nt sideteenuste pakkujatele), et tagada süsteemis korrektsete ja kehtivate aadresside olemasolu. Samuti on liidestumine oluline selliste suurte aadressimuudatuste puhul nagu haldusreform – liidestunud registritel läheb aadresside uuendamine kergemini.

Andmekogu liidestamiseks ADS-iga on üldjuhul vajalikud järgmised tegevused:

- andmete võrdlemine ja alglaadimine (nt on võimalus igakuiseid väljavõtteid **avalikus rakenduses avaneb uues vahekaardis**alla laadida);
  avaneb uues vahekaardis
- olemasolevate aadressiandmete korrastamine vastavalt ADS-i nõuetele (näiteks klassifikaatoritasemete vastavuse tagamine);
- olemasolevate andmete seostamine ADS-i andmetega (klassifikaatorite väärtuste vastete otsimine ADS-i klassifikaatorite hulgast);
- integreeritava aadressiotsingu **In-ADS avaneb uues vahekaardis** kasutusele võtmine (sh seosandmete oma süsteemi salvestamine);
- süsteemi liidestamine **X-teega avaneb uues vahekaardis** (kui andmeid on vaja ajakohasena hoida);
- tarkvara loomine teenuste kasutamiseks;
- andmebaasi tabelite (näiteks ADS seosandmete - sh identifikaatorite) lisamine ja kasutajatarkvara arendamine nii, et seoseta aadressiandmeid juurde ei tekiks;
- vajalike aadressiandmete (sh seoste) kandmine oma andmebaasi ja nende uuendamine (ajakohasena hoidmine) või iga kord vajaliku päringu tegemine ADS-ist.

Liidestumise võimalikud variandid: otsene ja kaudne

Kui andmekogusse lisatakse uusi aadressiandmeid inimeste ütluste või esitatud dokumentide alusel, siis on

vaja liidestuda ADS-iga otse. Sageli piisab **In-ADS avaneb uues vahekaardis**-i kasutusele võtmisest.

Otseliidestumiseks tuleb andmekogu pidajal teostada andmekogus järgmised tegevused:

- andmekogus aktuaalses kasutuses olevad koha-aadressid viiakse vastavusse ADS-i infosüsteemi koha-aadressi struktuurielementide klassifikaatoriga ning edaspidi kasutatakse aadresside töötlemisel kehtivat klassifikaatorit;
- andmekogus olemasolevad koha-aadressid seostatakse ADS-i infosüsteemi poolt peetava koha-aadressi unikaalse tehnilise identifikaatoriga (ADR ID) või aadressiobjekti identifikaatoriga (ADS OID) ning edaspidi tagatakse ADS-is toimuvate muudatuste kajastumine liidestunud andmekogus;
- kui peale liidestumist toimub andmekogus olevates aadressiandmetes muudatusi, siis tagatakse andmete sünkroonsus ADS-i infosüsteemiga ja kui muutuvad andmed ADS-is, siis kajastatakse vastavaid muudatusi liidestunud andmekogus.

Kaudse liidestumise jaoks peavad andmekogul olema täidetud järgmised tingimused:

- andmekogus ei teki isikute, esemete ja sündmuste vahel uusi seoseid koha-aadressidega;
- eelnimetatud seosed koos koha-aadressidega võetakse üle mõnest teisest andmekogust, mis on ADS-iga juba otse liidestunud. Sealhulgas peavad ülevõetud koha-aadressid olema juba ADS-i infosüsteemi identifikaatoritega seostatud.

Kui kasutatakse kaudset liidestumist, siis peab andmekogu pidaja tagama andmete sünkroonsuse ADS-i infosüsteemiga läbi muudatuste jälgimise vastavast otseliidestunud andmekogust ning looma lisaks kontrollpäringute võimaluse läbi X-tee teenuste otse ADS-i infosüsteemist.

Kui näiteks rahvastikuregister registreerib isikule elukoha, siis sellega luuakse seos isiku ja aadressi vahel. Vajalik on otseliidestumine ADS-iga. Kui mõni teine register või andmekogu tahab kasutada isiku andmeid ja tema aadressi, mis pärinevad rahvastikuregistrist ja sealjuures ei muudeta aadressi ega seostata isikut uute aadressidega, siis ei looda uusi seoseid ning andmekogul piisab kaudsest liidestumisest. Teisisõnu kasutab andmekogu ADS-i andmeid läbi ADS-iga liidestunud rahvastikuregistri.

Kui aga andmekogu võtab isiku andmed rahvastikuregistrist ja **lisab juurde teise kontaktaadressi** (näiteks lisaks elukoha aadressile veel töökoha kontaktaadressi), siis on tegemist isiku ja aadressi vahel uue seose loomisega. Sellisel juhul ei kasutata enam ainult neid andmeid, mida rahvastikuregistrist saadi. Sellisel juhul on **vajalik otseliidestumine**.

Erandjuhtudel, näiteks kui andmekogu ei ole X-teel, kuid on ADS-iga liidestumise vajadus, siis on võimalik kasutada ka **In-ADS-i integreeritavat aadressiotsingut**. Tuleb arvestada, et näiteks muudatuste ja järgnevussuhete jälgimiseks see ei sobi.

Kui andmekogu ei ole veel X-teega liidestunud, siis X-teega liidestumise kohta saab infot Riigi Infosüsteemi Ameti kodulehelt:

Liituja saab esmast teavet riigi registrite, andmekogude ja infosüsteemide kohta aadressilt **https://www.riha.ee/ avaneb uues vahekaardis**

Laadimine...

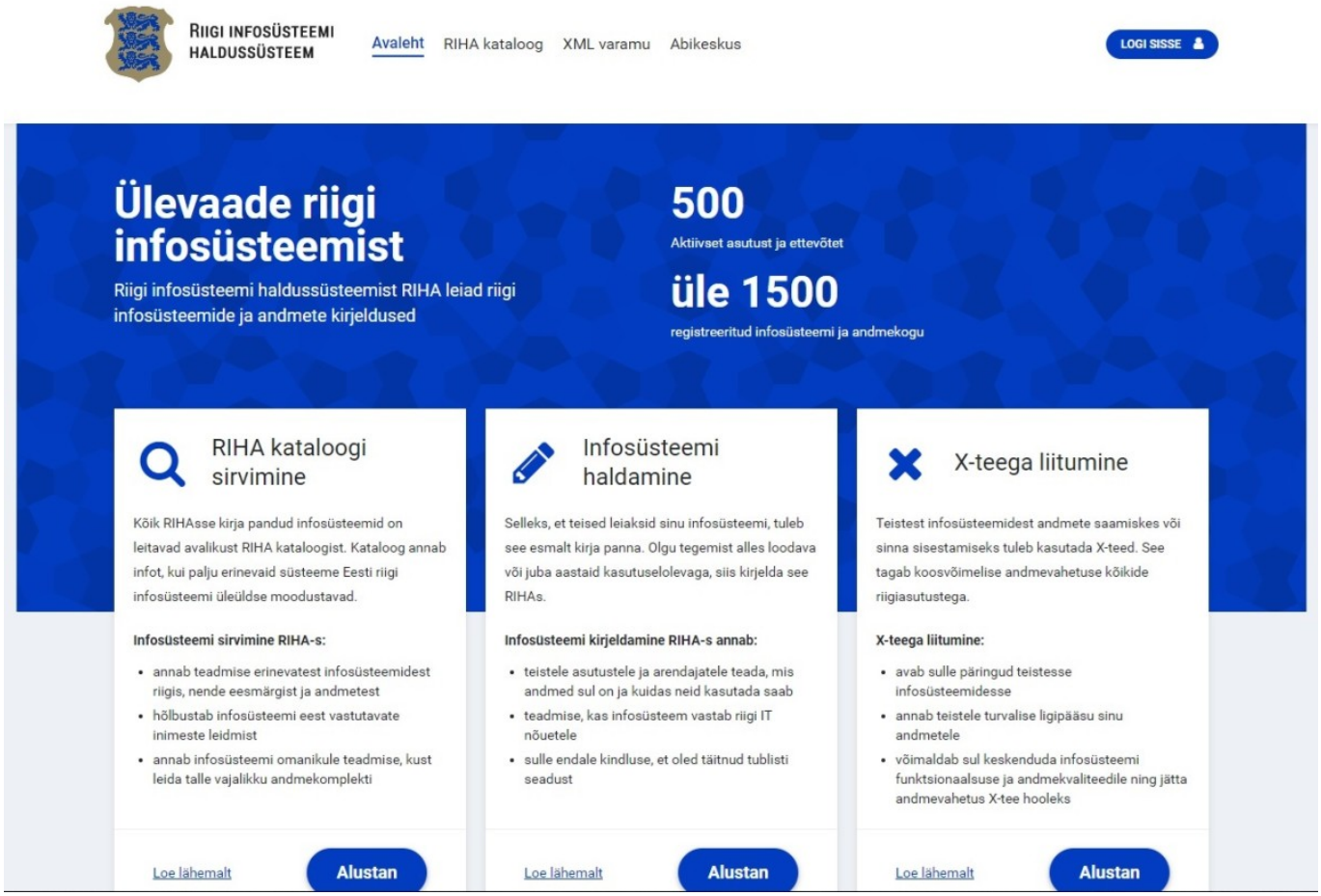

Viimati uuendatud 11.01.2023